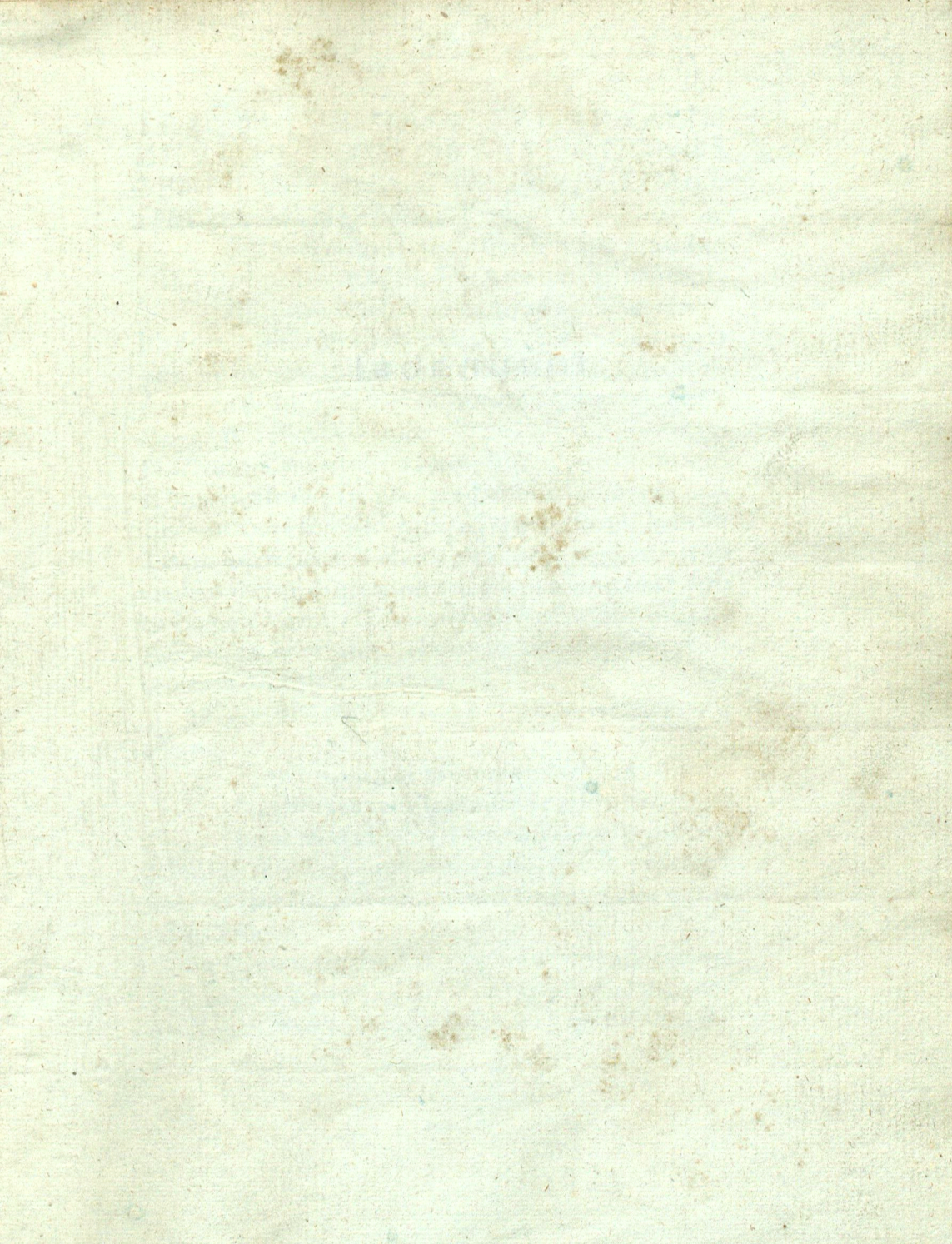

137966

Incunabel

MS.

B. 6. C

I
139966

Incunabel

67 7. 8. IX. 1

TRACTATVS MAGISTRI ARNALDI
DE VILLANOVA DE ARTE COGNOS
CENDI VENENA CVM QVIS TIMET
SIBI EA MINISTRARI

Imens de uenenis caueat sibi de manu cuius reci
piet cibos & potus suos. & maxime potum uini.
& attēdat de colore odore & sapore oblatorum.

Nam quicquid non fuerit dulcis & delectabilis saporis
puta amari acuti acetosi stiptici & pētici erit suspectum.
Attamen dolosi decipiunt addendo modicum ex uenenis
cum cibis delectabilis saporis & maxime dulcibus aceto
sis & acutis. Cum insipidis autem sicut cū carnibus & aqua
& brodio carniū simplici non possunt sic uenena addi
sine mutatione saporis. Quicquid etiam odorem habebit
horribilem fetidum & illaudabilem suspectum erit & ui
tandum. nec non ea que uariorum colorum sunt. sicut farsia
tia limonia & omnia salsamenta uariis coloribus colorata
Aqua etiam iuxta quam inhabitant animalia seu reptilia
uenenosa est multum uitanda

De ingenio resistēdi uenenis & nocumentis eorū priusq̃
assumantur

Xpedit etiam tunc ut ueneno resistētia preassumāt
sicut ficus nux auellana pistate per se uel cum ruta
simul iuncta Ex his etiam sunt cortex pomi citri
& limonis allia & cepe que omnia calida sunt. & ideo tutius
sumi possunt tempore temperato & frigido quam tēpore
calido & estiuo.

De signis certifiāctibus q̃ quis iā uenenū assūpsit. aut
aīali uenēoso iā morsus fuit & de regimēte eorū in uniuers
sali. & primo de modo puocādi uomitū & reiiciēdi uenenū.

I quis iam uenenum assumpsit aut animali uene
nolo iam morsus fuerit. quod in parte ex signis
preteritis scire poterit. necnō doloribus & torsio
nibus in stomaco & uētre cont ingentibus. & angustia pre
cordiorum. uomitu & fluxu uentris cum sudore frontis. &
uultu frigido & colore pallido. & pulsu debili & inequali
& inordinato sincopim minantibus. conetur celeriter ad
uomitum prouocandum & reiectionem assumptorū Sumāt
ergo festinanter magnā quantitātē aque decoctionis aneti.
& iposita in ore pluma in oleo intincta uel digitis puocet
uomitus. deinde comedat magnam quātitatē butiri. uel
sorbeat multum lac. quo facto prouocetur uomitus iterato.
aut dissoluant in magna quātitate aque calide. 3. ii. stercoreis
pulli gallinacei. & sumat ea & post paululum uomitus puo
cetur. Et in summo unctiuosa sicut olea & āxugie cum
hoc q̄ prouocant uomitum interponunt se uelut scutū iter
membra & uenenum. Et multum calida & sicca sicut allia
& eepa sal ruta & similia. consumūt ipsum uenenum ita q̄
interdum in uenenis frigidis sicut ī morfu scorpionis nō
exigatur alia medicina

De arte regendi membrū a uenenis morsum uel īstru
mento uenenato uulneratum

St tamen sciendum q̄ ante omnia est mēbri morfi
a uenenosis pars superior stricte ligāda. ne uenenū
membro affixum seu derelictū per uenas supiores
usq̄ ad cor & alia membra principalia extendat. & mortē
inferat patienti. Et locus morsus est consequenter scarifi
candus. & a loco scarificato uenenum cum uentosa & igne
est fortiter attrahendum. aut etiam ore alicuius sugendum.
qui nullam excoarationem ragadiam uel ulcus in ore uel in

7
dente patiat. eritq; securius sibi si aliquantulum prius
comederit & biberit. non tamen tantum confert patienti
debet etiam q; prius gargarizet & oleū per se solum uel cū
uino mixtum & cum eodem oleo uel uiolato propria labia
liniat seu inungat. & demū sugatur sicut dictum fuit. & cō
sequenter superponantur medicamina ueneni attractiua
& labia morsure aperta tenentia & doloris mitigatiua. ex
quibus sunt mentastrum stercus columbinum & anatinum
sulfur assafetida & sal comūe alia & lapis iudaic⁹ & semē
pomi citri. Quodcūq; igitur istorum prius repertū fuerit
bene tritum & cum melle mixtū superponatur loco mor
sure donec dolor & mala accidentia eius cessent. Quod si
dolor non remitteretur sed potius augerē celeriter depo
nantur predicta medicamina & antequā comedat colūbus
per uentrem fissus aut pullus gallinaceus uel gallina loco
morsure actualis caliditatis superponantur & quamcito
patiens percipiet calorē actualē alicuius ex aūibus predictis
infrigidari uel tepesieri deponat & alia eodē modo parata
superponatur. qđ sic cōtinuetur donec dolor mitigetur uel
cesset omnino. Quod si predictae aues non possint inueniri
superponatur emplastrum ex farina tritici & oleo cōmuni
simul coctis.

De arte ministrandi medicinas tiriacales & liberantes
a uenenis

Is igitur expeditis celeriter offerantur eis ōnibus
si possunt haberi pondus nouem granorum ordeī
ex smaragdo electa subtiliter puluerizata & distē
perata cum sufficienti quātitate uini uel decoctionis anetī
si patiens frigus patiat magnū. sicut contingit in morsu
scorpionis & in sumptione similium uenenorū frigidorū.

Vel si statim non patiatur estuationem magnam & sitim
tunc enim smaragdus & cetera medicine tiriicales propi
nande sunt cum aqua uel lacte potius quam cum uino uel
decoctionibus rerum calidarum. De efficacia etiam bezaar
animalis non est dubium. sed quia non inuenitur apud
nos ideo non curo. De bezaar etiam minerali licet omnium
sententia cum summa efficacia omnibus resistat uenenis
quia tamen rarissima est copia eius ideo non curo. Verum
qui non poterit habere ex smaragdo saltem habeat secum
semen pomi citri dulcis uel acetosi. ex quo tēpore predicto
a cortice suo mundato & trito sumat. 3. ii. cum aqua uel
uino secundum exigentiam accidentium prefatorum. Ex
compositis autē medicinis potior est tiriaca magna electa
& bene fermentata ex qua offerendum erit tunc .a. 3. semis
usq; ad. 3. i. cū uino uel cum aqua sicut dictum fuit. & post
ipsam est metri datum compositum & bene fermentatum
ex quo etiā erit offerēdū eodē modo tantūdem uel parum
plus. Et post has est dyatessarō de quo etiā offeratur eodē
modo a. 3. i. usq; ad . 3. iii. Et alie sunt tyriace compositae
multū utiles in proposito. sicut tiriaca ex nucibus ex inuen
tione galieni. Et tiriaca ex aliis quam inuenit Auēzoar &
plures alie. Sed quia predictae suffitiētes sunt in omnibus
ideo non curo preterquam de tiriaca ex cācris fluuiialibus a
galieno composita. Ipsa enim non habet parem in morsu
canis rabidi nec est dubium de eius efficacia. cuius compo
sio est hec. Recipe thuris genciane ana. partes. v. cancerorū
fluuiialium ustorum partes. vi. terantur & in puluerem redu
cantur. Ex quo prima die. 3. ii. offerantur & augeatur dosis
in omni die per. 3. semis. ita q; nona die sumat ex eo. 3. vi.
distemperatas semper cum uino uel aqua uel utrisq; simul

De significantibus egressum & expulsionem ueneni
a corpore & perfectionem operis medicine tiriacalis & con
uenienti regimine patiētis tunc in sōno & uigiliis cibis &
potibus

Essante autem dolore interius & exterius & pulsu
patientis roborato & ordinato & reparato colore
ipsius naturali poterit ligatura membri si uiolēta
fuerit aliquantulū dilatari prouocato tamen prius uomitu
sicut dictum fuit & sumpta medicina tiriacali. non tamen
permittatur interim aliquo modo dormire nec labia mor
sure claudi seu super eam crustulam generari. Et postq̃ me
dicina sumpta a stomacho exierit seu descēderit & opus suū
perfecerit ad quod ad minus exiguntur octo hore refitiatur
patiens cibis congruis in proposito. Et cerebra quidem
gallarum assata conferunt sui proprietate tam morsure
a uenenosis quam his qui per os uenenum assumpserunt.
Vitella autem ouorum profunt in proposito & similiter
facit cortex limonis ī cibo sumptus ticus nuxes ruta & mel
cepe & allia auellane pistacee. & multum sal preterquam in
morsu canis rabidi & panis bene paratus. & brodiū pulloꝝ
gallinaceorum & signanter. Et ex proprietate ei quem
momordit canis rabidus. Confert etiam predicto elus cau
lium & carnes cancrorum fluuiialium. & eoz decoctio cisdē
plus ceteris cibis tam in uia cibi quam medicine. Confert
etiam ei brodium laudabile auium puta turturum perdicū
& starnorum sed nō columborū. & omnes morfi a uenenoſo
animali debent uitare in generali carnes omnes. Sed alii q̃
uenenum assumpserūt possunt bene uti pullis gallinaceis.
Competit etiam eis & signanter morſis a scorpiene multꝝ
potus uini fortis. Et sciendum tamen q̃ predictū regimen

competit predictis qui patiuntur frigus. sed nequaquam patientibus estuat ionem magnam calorem & sitim immo tunc refitiendi sunt pane mediocriter fermentato per se uel cum modico butyro. Debēt sugere poma acria uel mala granata acetosa. Et si etiam fuerint uehementer inflāmati comedant herbas frigidas puta lactucas rostrum porcinum endiuia & cucumeres. non tamen obmittant omnino esū ficuum atq; nucum. parum tamen ex eis assumant. Nec su mant in potu nisi secaniabin uel aquam cum modico uini Et cum duobus uel tribus diebus sic cibatus fuerit. sumat iterato aliquam ex predictis medicinis tiriacalibus secūdū modum predictum. Et postq̄ eius omnes operationes naturales omnino salue fuerūt. redeat paulatim ad consuetudinē suam. Est tamen continuandus usus emplastrorum seu lini mentorum & ciborum medicinalium in eo qui morsus est a cane rabido usq; ad quadragesimū diem. licet ut plurimū eius mala accidentia consueuerint apparere circa xiii. diē uel circa xiiii. diem

De ingenio resistendi nocuentis animalium ueneno
forum & reptilium uenenosorum

T est sciēdum q̄ sicut esus predictorū ciborū tiri
calium preferuat a nocumento uenenorum sumen
dorum. sic fumigiū ex galbano factum ex unguis
caprarum. ex capillis humanis ex sulfure sinapi sinono et
opio fugant omnia animalia & reptilia nenenosa. Et simi
liter fumigium scorpionis omnes fugat scorpiones Horum
autem omniū artificia lis cautificatio inutilis ē ònino. nisi
a deo benedicto & efficaci p̄tēctore omnium aduersorum
misericorditer dirigatur.

Explicit libellus de uenēis magistri Arnaldi de uilla noua.

ADDITIO

Ora q̄ curatio ueneni fit aliquo istorum quatuor
medorum. primo quia uel frangitur acumen eius
sicut opium frāgit euforbium. & castoreū frāgit
opiū. Aut substantia eius resoluit. ut terra sigillata & alliū.
que substantiam ueneni aut per uomitum aut per sudorem
expellunt. Aut ipsum uenenum expellitur a medicina habē
te proprietatem occultam. ut smaragdus uenenum fugat
& attrahit usq̄ in fine extremitatis membri. Aut ipsum
uenenum per oppositionem specificam corrumpitur. & ab
eo eius uirtus prorsus auferatur. ut a lapide bezaar. uel ty
riaca probata.

INCIPIT TRACTATUS DE EPIDIMIA ET PESTE DOMINI VALASTI DE TA RENTA REGIS FRANTIE PROTHOME DICI EXCELLENTISSIMI PROLOGVS.

Remeditās ꝑcellā humani generis morbis
epidimialibus continue illatam. in honorem
dei & uirginis gloriose & ne cādela sub mo
dio recondatur. decreui salubria remedia
inferere libello. quem per legentibus & se
cundum illum operantibus aliqualem immo cū dei auxilio
morborum epidimialium perfectam afferet securitatem
Et quia refert seneca Optimum est aliorum uestigia sequi.
ideo in meis paruis non confidens uiribus destinaui talos
imitari sapientum actorum. Lectorem huius libelli humili
atque uerendo exorans uultu & benedicta cū gratia & amore
recipiat non inuidiosa rabie corrodendo. Et si que sint

minus bene relata. illa cum caritate & dilectione benigne tractet interpretando & ad meliorem reducat intellectu. Capitulum primū qualiter & a quibus causis & quo tpe causetur epidimia.

Capitulum secundum de signis pronosticis & recessu a loco in quo est.

Capitulum tertium de preseruatiōe ab epidimia p aeris correctionē & p recessū a loco i quo est.

Capitulum quartum de preseruatiōe ab epidimia per euacuatiōem.

Capitulum quintum de preseruatiōe ab epidimia cum cibis & potib9.

Capitulum sextum de conseruatione exercicii i epidimia.

Capitulum septimum de conseruatione sōni & uigilie in epidimia.

Capitulum octauū de cōseruatione accidentium anime & coitus in epidimia.

Capitulum nonum in quo reponuntur remedia rationalia quib9 si quis utatur preseruabitur ab epidimia cuz dei adiutorio.

Capitulum decimum qualiter succurrendum sit cum actu egrotant

Capitulum undecimum qualiter sit succurrendum habita consideratione ad opostema pestilentiale.

Capitulum duodecimum de dieta i epidimia.

Capitulum primum qualiter & a quibus causis & quo tempore causetur epidimia.

Vod uidimus testamur & quod testamur uerum est Cum nullus in libris scribere queat nisi qui uidit & a prioribus didicit uel illa que i ratione

stant. Dico ergo q. epidimia uenit aliquando in tempore
calido ut in estate uel autumpni principio. propter quod
auicenna fen. secunda primi doctrina secunda sūma prima
capitulo nono dicit. q. pestilētia & aeris putrefactio secūdu
plurimum uenit in postremo estatis & autumpno. uide ypo
cras. In autumpno acutissime egritudines fiunt & maxime
mortifere ut in pluribus. uer uero sanissimū & minus mor
tiferum tercio aphōrum ampbō decimo. idem dicit Rasis
quarto ad almāforē capitulo de mortalitate & cautela ei9
Et ratio quare tunc magis uenit est. quia aer est tunc magis
paratus ad recipiendum malam dispositionem. & corpora
tunc sunt magis parata propter debilitatem caloris factā
per resolutionem. & per consequens propter indigestionē.
cum debilitas digestionis sequatur debilitatem caloris na
turalis. & propter comestionem fructuum. Et uidi sepius
q. tunc magis moriebantur homines bene complexionati
& sanguinei & colerici. & hoc propter magnam resolutionē
que in eis fiebat. Et illi citius periclitantur. quorum humo
res sunt subtiliores. & habentes raritatem pororū. spiritus
resoluuntur in eis cum calore naturali fit ergo in eis magna
resolutio ad quam sequitur debilitas. Et licet istis prius
accidat epidimia quia paratiores sunt tamen contagiosus
est morbus & sic alios cuiuscūq. cōplexionis sint potest infi
cere cum ab eis sumi mali & uenenosi aerē & humores cor
rumpentes procedant. Et aer expiratus ab eis est iam cor
ruptus & corrumpit circumstantem aerem ab eis expiratū
uel corruptum & alios inspirantes eum. Ex isto sequit ma
nifeste q. assistentes debent auertere faciem suam ab eis
uersus ignem uel uersus fenestram uel portā ut nō attrahāt
aerem ab eis expiratū & corruptū. secundo sequitur q. ifecta

dispositione egri bonum esset si egri crebro mutarēt nō
solum lectum immo cameram & domum ut attraherent
aerem nouum non tantum infectum sicut est illi ubi starēt
semper. Etiam locus non debet esse strictus sed spaciosus &
aer eius semper alteratus ad partē frigiditatis. Epidimia
etiam quandoq; uenit in fine autumpni ut si estas fuerit
multum pluuiosa uel per multum tempus sufflat uentus
australis. Et autumpnus q; de natura sua debet esse frigidus
& siccus effitiatur calidus & siccus uel diu sufflat uentus
subsolanus siue orientalis quod idem est uel calidus & hūi
dus pre nimia continuatione uentorum meridionalium cū
turbulentia aeris & eius spissitudine & nubium multitudie
tunc merito uenit pestilentia maxime si cum istis fuerit
mala uel maligna influenza ut cum saturnus est ī domo sua
scilicet in capricorno & aquario prout modo est quia nunc
xxv. octobris anni millesimi quatercentelimi primi quādo
iste tractatus fuit compilatus saturnus erat in duodecimo
gradu capricorni & similiter in scorpione in domo sua ad
eundem diem qui operantur malignitatem & perfitiunt
malitias suas sicut quilibet facit uoluntatem suā in domo
sua prout alibi melius est uidere. Ideo quādo ista cōcordāt
deterior fit epidimia propter quod dicebat auicē. ī quarto
q; principium horum omnium est forme ex formis idest
influentia planetarum & constellationes fatientes esse ne
cessarium illud cuius euentus ignoratur &. Et sequitur Et
oportet q; prima causa longiqua que sunt figure celestes &
propiqua illius que sunt dispositiones terrestres siue ergo
uenti sufflent per excellentiam siue fiant pluuiā uel nimia
siccitas siue frigiditas quibus mediantibus alteretur uel
corrigitur. Causa omnium horum sunt influentie celestes

& hoc uidet dicere auicē. ubi supra Constat tamen q̄ aliquñ
ex sola radice inferiori uel cadaueribus nō sepultis aer pu
trefit & epidimia generatur. Notandum tamē q̄ quātūcūq̄
intendatur aeris complexioni in qualitatibus primis. nūq̄
generantur morbi pestilentiales donec putrefiat. Verūta
men aliquē generantur egritudines ex qualitatū intēsiōe
eius que non merentur dici epidimiales. Notandum etiam
q̄ aer non putrefit in se ratione sui. cū sit corpus simplex.
sed ratione uaporū admixtorum. quia aer nos circumdās
non est purus secundū auicē. in secunda. fen primi. Quādo
ergo putrefit aer & incipit putrefacere humorem qui a
corde circumdatus est. quoniam ad ipsū n̄ propinquius
accedit ut ait princeps aboli. fen secunda primi doctrina
secunda summa prima capitulo primo: & secundum hanc
uā generantur epidimie & egritudines pessime ut ātraces
carbunculi & similia Aliquando etiam uenit epidimia in
tempore frigido. & tali tempore conculcantur humores &
non fiunt resolutiones debite malorum humorum immo
retinentur. Et ista fiunt maxime in tēpore sterili cū abūdā
tia fructuum. & sic magis infirmantur & destruuntur homi
nes pleni & sanguinei. Vnde haly de regali dispositione
libro primo capitulo decimosexto Plurimum timent
aduentum pestilentialium morborum. quorum complexio
calida & humida est. & qui pueri & adolēcentes. quoniam
complexio calida & humida amplius his dominantur. Et
subdit quare oportet eos multiplicare sanguinis minutio
nē & augere ulū eorū que refrigerāt & desiccāt. Etiā repleti
tali tēpore cōsueuerūt perire frequētig & egrotare. quoniā
habent poros oppilatos ex humorib9 grossis & uiscosis.
Nā uiscositas humorū & eorū grossicies & eorū supabūdātia

hoc nō credo

sunt cause oppilationis secundo tegny comēto. Humide
simul & Et oppilatio est causa putrefactionis & per conse
quens febris tertio tegny comēto. Ferūt enim si ita cōtigat
ergo in eis generant febres & per consequens epidimiales
morbi. quia in tali tēpore raro generant alie febres preter
epidimiales. Hic manifeste sequit̃ q̃ nimia repletio nouella
debet euitari. Segtur secūdo q̃ repletio nimia debet minui
cum appropriato laxatiuo siue flebotomia. Sequitur tercio
q̃ cibi generantes grossos & uiscosos humores tali tēpore
debent euitari. Volo etiam te scire q̃ siue epidimia ueniat
in estate siue in hieme humores dissoluti incoitu abutentes
citius succumbunt propter uirtutis eorum debilitatē. Ista
propositio est constantini quinto sue theorice capitulo de
coitu ubi dicit sic Oportet ergo sic regi in infirmitatibus
ut in pestilentia temporis & corruptione aeris coitus uitei
Nolo etiam te ignorare q̃ tēpore epidimie illi citius peri
clitantur. in quorū domibus sunt fetores particulares. sicut
fetor latrine siue canalis uel sentine domus ubi superflui
tates decurrunt. sicut locus ubi ponūt uasa cū aqua in qua
abluūt utensilia domus. maxime si aliqui urinam frequēter
deponunt siue superflua grossiora. Et hoc sepiissime uidi p
experientiam. Et causa istius est quia corruptio aeris uni
uersalis multiplicatur & fortificatur per particularem.
Ex isto sequitur q̃ domus debent esse mūde & sine fetore
quocūq; Et debent fieri suffumigia ad hoc ut aer alteretur.
ideo est cautela ubi epidimiati iacent. q̃ nos uidētes ipsos
debemus stare prope ignem quia alterat aerē consumendo
malos humores. ideo fumi generati ex bonis & mundis
lignis mediante igne nouum aerem reparant. qui nō nocet
aspirantibus. immo potius iuuat cor confortādo & a malo

7
preferuando quia non est corruptus Cum ergo tempora
epidimie sint diuersa. oportet regimē esse diuersum. talē
in aliquibus rebus Non enim idem uidetur esse regimen
preferuarium in estate ex toto & in bieme. ideo in pro
cessu cum de iauxilio uidebitur aliqualis diuersitas

Capitulum secundum de signis pronosticis & ostensi
uis epidimie

Pronosticabitur epidimia esse uentura quando pre
dicta signa uel aliqua seu plura ex eis apparuerint
scilicet quando in fine estatis & in autumpni prin
cipio multiplicabuntur impressiones ignite & cometa quas
philosophus uocat capras saltantes biatus uoragines san
guinei colores stelle cadentes. tunc enim magna fit resolu
tio in corporibus. cum ista non fiant nisi ab exaltatione in
flammabili Secundum signum est multitudo animantiū
aliquorum supra terram non consuetorum. sicut ranarum
buffonum & locustarum Tertium signum est quando mul
tiplicantur uenti meridionales & subsolanus & nubium
uaporum & pluuiarum apparentiū multitudo sine effectu
quando ista omnia uel aliqua ex istis apparent complexio
hiemis corrumpitur. & per cōsequēs epidimia superuenit
hiemi. Si autem uer fuerit frigidum & siccum sine pluuia
& flauerint uēti meridionales & est turbatio aeris & calido
eius quasi per octo dies deinde clarificatur & exinde con
turbatur & fit hoc. frequenter. tunc epidimia ueniet in esta
te & cum hoc dies calidi & noctes frigide Similiter
quando estas non est calida cum multitudine nebularum.
ita q̄ aer non clarificatur immo est turbidus Similiter
quando eadem die aliquando uero frigus aliquando uero
estus autūpnales egritudines expectare oportet id est in

equales tercio amphorismorum amphorismo quinto
Similiter quando duabus uel tribus diebus est calor &
toridem frigus. Notandum est q̄ quando accidit aeris
putrefactio quandoq̄ plus leduntur existētes in bono
aere quam in malo ut uisum est frequenter de incarceratis
& captiuis infundo turrium. & de habitantibus in uallibꝫ.
quoniam isti non moriuntur & habitantes in bono aere
id est in loco ubi consuevit esse bonus aer intempore
quando non est epidimia tales recipiunt impressiones
malas citius & moriuntur citius tempore epidimie. Vnde
auicē. capitulo de aere bono. Cū uero in aere accidit putre
factio comunis discoopertus tunc erit magis recipiens
ipsum quā cōstrictus & occultus. aliter autem discoopertus
melior existit. Vnde cum epidimia aliquando ueniunt mor
billi aliquando uariolę aliquando obthalmie & alia huius
modi.

Capitulum tertium de preseruacione ab epidimia
per aeris correctionem & per recessum a loco in quo est

Ultro facilius succurritur in preseruando. immo
securius quam in curando. postq̄ aualiter egrotat.
ideo de preseruatiōe dicamus. Preseruatio a pesti
lencia est fugere non solum locum immo etiam totam ter
ram sicut dicit rasis. & quanto longius tāto securius. quia
qui non est in aere corrupto & putrefacto non corumpitur
ab eo. sicut ille non moritur in prelio qui non est in eo. Si
autem oportet manere in loco ubi est talis pestilentia.
tūc primum adiutorium sumitur ab aere domus in qua
manet. Nam domus debet esse munda a quibuscūq̄ sup
fluita. ibus maxime que generant fetorem longe a fimo rariis
& ab aquis stantibus. Et orificia latrinarum sint clausa.

Quando aer est caliginosus seu nebulosus non surgat de mane. Etiam quando fiat uentus australis uel sublolanus sed fiant suffumigia infra dicenda Et quando surgit odor acetum & aquam rosam. quod odoratum ualet in tempore calido & frigido. quia restringit & confortat cor. Non discurret per uillam sed occupetur per domum clausis hostiis & fenestris cum uitro uel cum panno incerato. ut lux intret & non aer putrefactus Omnis ergo fetor euitetur. & boni odores multiplicentur temperate. Inestate tamen cum rebus semper frigidis. Et si in hieme odorantur aliqua calida. uel cum eis suffumigetur. ut est muscus ambrā non erit error ut dicit auicē. qui docet aerē alterare cum ambrā thure ligno aloes & similibus. Secūdo probō q̄ ista odorifera non nocent. quia fetores summe nocent ut uisum est. ergo aromatica & boni odores iuuabūt per regulam. Si oppositum in opposito & propositum in proposito. Tertio quia ista desiccant aerem quod est necessarium in pestilentia que uenit in hieme. Quarto quia confortant cor & cerebrum. Et si dicatur q̄ est timendum de calefactione cordis &c. Respondeo q̄ non supercalefaciūt nec humores circumstantes corrumpūtur a caliditate aeris nec etiam ab illo modico fumo uel uapore ab aromaticis eleuato. sed potius ab aere corrupto & putrefacto. Et si dicatur q̄ isti uapores calidi sunt uehiculum aeris putrefacti ad cor. Non est uerum. quia etiam sine istis aer putrefactus & corruptus subintrat camerulas cordis. quia uelimus non limus aerem attrahimus. Restat ergo q̄ ista non nocent maxime in hieme. quia iste uapor ab aromaticis resolutus modicus est & familiaris nature. & ex eo spiritus refocillāt prout est uidere in sincopizantibus. Primo ergo fiat suffu

migium demane & maxime pro diuitibus tempore frigido
cum ambra thure ligno aloes storace laudano croco mastice
gariofilis & cinamomo. quod dum ardet facit bonum odo
rem Et aliquando cum terebentina & squinanto. cum om
nibus istis uel aliquibus Si omnia ista non habeantur fiat
cum lauendula rore marino iunipero cipro sauiua &
acoro. Et ista maxime ligna ardeant in domo uel ex eis
fiat suffūigiū supra carbōes icēfos. Ista predicta sūt arōari
ca calida. Si uero fiat cū arōaticis frigidis iuuabāt multū
saos & iā a dū egros. scilicet cū sadalis rosis foliis salicis flori
bus nenufaris Et sic de aliis. Et cum aceto infuso supra te
gumen ardētē uel ferrū Et etiā cū coriandro foliis quercus
camfora. & cum corticibus malorum granatorū tamarisco
ebano mirto arbusto ribes Cum istis suffumigetur domo
& habeantur in manu & odorentur sepe & semper. Et ca
mera ubi dormiunt suffumigetur etiam cum predictis que
quidem camera debet esse inter duo follaria uēdiq; clausa
uel prope terram dummodo non sit reumatica Camera
etiam superior non habitetur quia citius attigitur ab influē
tia & si aliqua spiracula uel fenestre debent aperiri. aperi
antur que sunt uersus septentrionem. & que sunt ad meri
diem & orientales claudantur Securius tamen est q; teneāt
clausē cum uitro uel panno incerato. in tēpore autē calido
ut in estate uel autumpno ponantur circa parietes domus
uel camere rami salicis thamarisci quercus & cannarum
Et sternatur domus cū iuncis & foliis salicis uel nenufaris
uel uiolarum Et roret domus cum aqua fontis aceto & aq̃
rosata Et fiant suffumigia cum rebus aromaticis frigidis
bis aut ter in nocte dieq; & stent in taliaere Etiam liteamīa
madefacta in aqua frigida & aceto sint appendentia circa

9
parietes & domos Et caueant a uisione & conuersatione
hominum infectorum a tactu. Et si fiat uertatur facies &
odoret acetum. Fiant cantaplore & uasa impleantur aqua
in uase quorum sit foramen cera obturatum quodquidem
cum paruo stilo perforetur & aqua exiens cadat supra pel
uim melodiam faciendo

Capitulum quartum de preservatione ab epidimia per
euacuationem

On solum prouenit a causis effectiuis ut ab influē
tia celesti tāq̃ a causa ātecedente uel ab aere putre
facto & corrupto tāq̃ a causa coniuncta. immo etiā
confortatur hec mortifera rabies quando inue nit corpora
repleta Habentia etiam in se malum regimen. Ideo secū
dum adiutorium est summe necessarium. scilicet purgare
humiditates superfluas in estate & autumpni principio.
In iuuenibus & colericis purgare coleram cum thamaridis
& cassia fistula & mirabolanis citrinis cum decoctione pru
norum & similibus. In fine autem autumpni & in hieme
& in repletis cum rebus que purgant grossos humores.
ut sunt agaricus turbitb polipodium & similia. & hoc fiat
caute & cum mēsurā. & hec purgatio frigidorum humorū
non fit nisi in multum repletis & modo dicto. Dicit baly
q̃ debent purgare superfluitatem calidam Viderur ergo
q̃ ut plurimum competit purgatio humorum calidorum
In òni autē tēpore siue calido siue frigido ualet ista recep
tio pillularū de mirra croco aloe succotrino Valet etiā in òni
etate parata ad purgādū & in omni cōplexione Nam sicut
olla dispumat in pricipio ebulitōis ita iste pillule purgāt
supflua que aggregāt uersus pricipalia mēbra Preseruant
etiā sāguinē a putrefactione. Plebotomia etiā ē necessaria.

immo bonū ē flebotomare adolescentes sanguineos semel in qualibet lunatione ante comestionē uel ad dragmas uel ad uncias de mediana uel epatica aliquādo de splenetica. p talē enī flebotomia cessat ebullitio sanguinis uel colere in uenis uel prohibet ne fiat talis ebullitio. Et debet fieri in parua quantitate quoniam si caderent in febrē uel morbū pestilentialē q̄ flebotomaret. quia secundum infra dicenda & secundū doctrinā antiquorū ista particularis flebotomia debet fieri. nisi aliquod particulariū impediāt. ut est uirtutis debilitas. epatis paruitas. Impregnatio. emorroydarū fluxus uel menstruorū. Vnde rasus. Si autem in corpore apparet sanguinis aliqua cōmotio minutioni sine mora insistēdū est. Et mihi uidet q̄ multū ualet antequam cadant in egritudinē. quia dicit auicē. Et debes scire q̄ dū iste egritudines timēt & nōdū inciderūt. plus secure eis cōcedi minutio. Auicē. fen quarta primi capitulo xxx.

Capitulum quintum de preseruatione ab epidimia cū cibis & potubus

Via malū regimē nocet cōseruatiōi sanitatis. idcirco tertium adiutorium sumit ex cibis & potubus huic dispositiōi cōgruis Cibi ergo q̄ eis cōpetunt sint cibi leuis digestionis nō faciliter corruptibiles & putrefactiōi resistētes. & nō in tāta quātitate sicut in alio tpe quia timēdū ē de indigestione. & p cōsequēs de corruptione Sed sumāt citius & frequenter. ita q̄ nūq̄ patiat famē neq̄ siti Caueāt a carnib9 porcinis & bouinis & aīaliū abulatiū magnorū ut dicit haly. Et causa ē q̄ generāt hūores grossos & sūt dure digestiōis Vtāt gallinis perdicib9 starnis & oīb9 auib9 exceptis morātib9 ī aq̄s. qm̄ uiscosos generāt hūores & cito corruptibiles Capret9 bon9 ē & caro mutonis &

cuniculi iuuēis & lepufculi q̄ gazel dicitur aliqñ ſumatur
 Omnia iſta ſumanť cū aliqua acetofitate quia maior pars
 acetolorū iuuat in preferuatione ab epidimia Et qñ iſta
 bulliūt i aq̄ debēt poni it9 i olla crocus acetū & agreſta Et
 cū iā dictis carnib9 poteſt uti aliq̄b9 ſaſſamētis ut ē cameli
 na. quia ibi pōit acetū qđ ifrigidat. ſimiliter panis torrid9
 qui deſiccāt ſupfluitates ſtomaci. ut patz de roſtita panis
 ſumpta poſt cibum ſine potu. Et cinamomū ut dicit auicē.
 ſen xiiii. terciū capitulo de cura debilitatis epatis ē cōtra
 riū putrefactioni. Similiter operāt caſſiafiſtula i preferua
 tione a putrefactiōe. Similiter piſtēt cinamomū cū acetofa
 & caſſialigna & diſtēperēt cū aceto. Tercio ſumāt acetū
 per ſe uel agreſta per ſe uel ambo mixta pro ſaſſamento
 Nā dicit galienus primo de cōplexiōib9 p̄ acetū preferuat
 carnes & res a putrefactione capitulo ſecūdo Succ9 etiā li
 monū acetofitas citri & citrangulorū. Vel poteſt ſu ni ſaſſa
 uiridis que cōiūter fit ex petroſillo & cinamomo & aceto
 Dimittāt allia cepe porri ſinapis eruca. Dimittatur etiā
 piper. quia ſuperflue calefacit humores & corpus. Et non
 auſcultet opinio illoz qui dicūt iſta ualere q̄a falſa eſt pp̄
 cauſa dictā. q̄a generāt ſumofitates & ſup calefaciendo adiu
 uant ad ebullitiōē & ſaguinē adurunt. ex quo aduſto gene
 rantur apoſtemata mortifera. Caſeus eſt uitandus quia
 groſſos generat humores Lac etiam cito corru mpitur
 Omnes fructus & herbe preter paucos ſunt uitandi maxi
 me illi qui naſcuntur & creſcunt in talibus temporibus in
 q̄bus ē aer putrefactus Vnde ipm̄ uidēt p̄icipare i mali
 tia Vnde raiſis Fructus & olera que tali tēpore naſcunt in
 quibus eſt aer putrefactus uidentur in malitia p̄icipare.
 Et aqua que in ſuperſitie terre manifeſta eſt. bibenda

nō est. Si tamē aliq fructus assumāt sint acetosi. ut poma
acerba & illi fructus decoquātur in igne. q̃a ignis ī decoctio
ne remouet malitiam eorum & impressionē malā derelictā
in eis a constellatione & aere putrefacto Sumat lactucas &
portulacas cum aceto Acetosa est eis optima herbarū. cum
sit frigida & sicca & refrigerat cor & sanguinē in eius came
rulis existētē. aliquādo potest sumere petrosillū maioranā
saluā & fumū terre cū boraginibus decoctas Omnes alie
herbe dimittātur Nā olera & fructus habent humiditates
aquosas putrefactibiles. ratione quarū humor inde genera
tus paratus ē putrefactioni. Vinū sit debile uel limphatū
cum aqua fontis albū aut subrubeū clay. Caueat a neſtare
propter calefactionē & ebullitionē & a multo Et caueat ab
omni confectione facta cū melle Et a balneo aque calide.
sed cū aq̃ & aceto potest lauare manus pedes & tibias. Vt
regimine refrigeratiuo & desiccatiuo secundum omnem
modum preterquam exercitio & coitu. Et hec est sententia
baly in libro regali Caueat etiam a rebus que excedunt in
dulcedine. ut sunt uuepaste dactili carice mel zuccara. & a
confectionibus que ex eis fiunt ut dictum est. nisi sint me
dicinales.

Capitulū sextū de preseruatiōe ab epidimia p exercitiū
uartū adiutoriū ī preseruatiōe ab epidimia sumit
ab exercitio Vnde dico q̃ preseruator in recte ope
rando nō exercitetur nisi modicū. cum labor sup
calefaciat & frequētare facit hāelitū & necessitat īspirare
aerē corruptum. qui frequēter attractus alterat & corrūpic
humores cordis & in spūalibus contentos Fiat ergo debile
exercitiū ī loco tēperato nō ī sole calido Caueat a coreis a
luctatiōe saltu curſu & ab ōni actu in quo requiritur hāelit9

11
magnus & frequens. Sed tēperate comedat & bibat. ne su-
perfluitates in corpore aggregēt. quas oportet p exercitiū
cōsumere & euacuare.

Capitulū septimū de preseruatiōe ab epidimia per
somnia & uigiliā.

uirtutū adiutoriū sumit a sūno & uigilia. Oportet
q̄ dormiat denotte ī camera bñ clausa & suffūget
per modū predictū. Nimis prolixus sōnus nō com-
petit. quia humectat nimis. & nos debemus oīno declinare
ad regimē exsiccatiūū preterq̄ ad exercitiū ut dicit p̄iceps
abobaly Sōnus diurnus euitet maxime in hieme & tēpore
calido dū sūt dies magni Et si debet fieri fiat in loco tēpe-
rato rēctis calciamentis Et fiat lōge a cōestitiōe q̄ q̄ p9 cibū
illico dormiūt illico grauitatē ī corpore patiūt. ut scribit p̄
p̄cipē medicorū quarto ap̄borismorū cōmēto sexagesimo
septimo In febrib9 ex sōnis & Caueat a sup̄fluis uigiis
quia superflue desiccant & uirtutē deiiciunt.

Capitulū octauū de preseruatiōe ab epidimia.

extū adiutoriū sumit a cōseruatiōe accidētū aīe
caueat ab ira. q̄ ira ē feruor caloris ī corde exiētē
tis propter fortē motū aīe. secūdo de morbo capi-
tulo secūdo. Nimiū gaudiū etiā. q̄ calfacit. propter quod
lohānes iacobi dicit. q̄ coitus ira & gaudiū nimīū euitentur
Nā cito apparet eorū mala īpressio. Gaudiū tēperatū iuuat
& letari ī reb9 honestis. De coitu autē nō facimus capitū-
lū sigulare. s̄z meo cōsilio dimittēdus ē maxime sup̄flaus.
Nā q̄ tēpore pestilētiāli abutitur coitu cito mortali naufra-
gio periclitat ut uidi frequēter. Si tñ cōsueuit coire & non
tenet regimē strictū. tūc ad euitādī coartatiōez spermatis
& ei9 corruptiōez fiat cōsilio galicē p̄ tāta īterualla. ut in

uſibus coitus nec diſſolutionem ſentiat. & leuior ſeiſpo ui
deatur factus &c

Capitulū nonū de remediis preferuatiuis ab epidimia
eptimū adiutoriū principalis & melius ſumitur
ab illis rebus quibus ſi aliq exinde bono regimie
utatur liberabitur ab epidimia cum dei adiutorio

Primū ergo remediū ē uti pillulis quas ponit ralis & auicē.
Recipe aloes ſucotrini partes. ii. croci orientalis mirre ana
partē. i. Sumat ōni die q̄ſi. 3. ſeis. uſ. 3. i. Iſte pillule nō ſinūt
humores nec corpus putrefieri. & per conſequens nō ſinūt
apoſtemata pernicioſa generari. Nā mirra ſecūdū galienū
& auicē. & algaſa & quaſi ſecundū ōnes antiquos prohibet
putrefactionē Et dicit auicē. q̄ patet experimēto. quia ipſa
retinet corpora mortuorū & cōſeruat ea ab alteratiōe & fe
tore. Et p iſtā uia preferuat. q̄a cōſeruat corpus ubi intrat
in ſuo eſſe Secūdo etiā ponit mirra in iſta medicina. q̄a qñ
ſūit i maiori quātitate q̄ ſit. 3. ſeis. purgat humiditates cru
das ſcdm auicē. Secūdo ponit ibi aloē q̄a habet magnā pro
prietatē ad ſtomacū. & purgat ſuperfluitates colericas que
ſūt i ſtomacc. & purgat iſteſtina a fecib⁹ ideo ualet & prefer
uat a putrefactione. Tercio ibi ponitur crocus quē cōſtat ex
relatiōe ōnū peritorū magiſtroꝝ eſſe cordialē. ideo ualet
Secūdo ual3 ex alio. q̄a dicit auicē. auctoritate alcāzi. q̄ croc⁹
nūq̄ alterat hūores. ſed cōſeruat eos & confortat iſteſtina
Tercio idē dicit galien⁹. q̄ crocus reparat hūores putridos
& nihil mutat d hūorib⁹ ſed eos cōſeruat eq̄liter. Quarto
ual3. q̄a ſcdm cōſtatinū i pātegni facit penetrare medicinā
i q̄ ſōit ad rēota loca & ad cor. Seq̄t ergo p ratōē & doctri
nā precedentū q̄ hec medicia ē optia Etiā cōſilio meo meli⁹
ē q̄ ſua i pillulis. q̄a nō ē tātū odibilis ori. q̄a ſicut mel

est ultimum dulciū. sic aloē ē ultimum amarorū. Secūdo q̄a sius
 dei in magna quātitate ad laxādū. siue in parua quantitate
 ad preferuādū. diutius ī corpore permanet. & per cōsequēs
 uirtus preferuans a putrefactiōe diutius remanet. Ego aut̄
 nō īmerito adhibeo eis fidē magnā. quoniā nō uidi aliquē
 periditari qui eis uterē in sex uel septē epidimiis quas cū
 dei auxilio euasi. Secūdū remediū est galieni principis me
 dicorum qui dicit. q̄ bolus armenicus cū aceto bibitus huic
 dispositiōi ē cōueniēs. Et iste pot̄ uolet ppter tria. primo
 quia īfr. gīdat cor & hūiores & facit eos stare sine ebullitiōe
 sicut si aqua frigida superfundatur olle bulliēti cessat ebul
 litio. Vel si ante ebullitiōē paulatim ponat nūq̄ bulliet &
 extinguit calorē. Valet secūdo. q̄a constringit uias & meatus
 cordis & aliorū mēbroꝝ p̄cipaliū ut fum⁹ eleuat⁹ nō ad
 ea attigat. nec aer exterior corrupt⁹ attigat cor & alteret.
 Valz tercio q̄a cōsūt hūiditates cordi uiciās & ea exiccat.
 Si tñ haberet pectus debile siue tussim remoueat acetū &
 pot̄ uinū. Terciū remediū ē siuere de tyriaca ad quantitatē
 auellane bis in septimana. & quia calefacit multū suat̄ cum
 aq̄ rosata uel acetose. Nā tyriaca corroborat & cōferat cor
 ipsū defēdēdo a uenēo. & hoc facit a tota specie siue pprie
 tate. Ideo auicē. testat̄ q̄ ille qui usus fuerit tyriaca ante
 infectiōē nō moriet̄ epidimia īmo euadet ab ea. Et i q̄rto
 canon s. Et de illis quibus ab ea scilicet epidimia fit eua
 sio est administratio tyriace & metridati ante ea cū bono
 regimine. Quartum remediū est sumere metridatum per
 modum predictum seu cum succo limōnum uel citranguli.
 quia ista cōtrariantur ueneno. Quintum remediū est
 magistri iohānis iacobi. p̄ qui sumeret unū bolum acetose
 demane & alium in uesperis raro in pestilentia pateretur.

& hoc i seipso pbauit. Sextū rēdiū ē q̄ omni die suāt bis d̄
 puluere tormētille cū aq̄ acetose ul buglosse mellisse ul sca
 biose l p̄ se sic aq̄. I radix p̄ se masticeī & cōdat̄. q̄a defēdit
 cor a uenēo & a fūis uenēosis q̄ suā pprietatē. & deficcat sic
 calefactiōe. Septiūz rēdiū ē sūere oī die de semie citrāguli
 & d̄ semie lionū q̄ si. 3. semis. cū sirupo acetoso l cū sirupo d̄
 ribes ul cū aq̄ aliq̄ de supradictis. Magister iohānes iacobi
 quē ego uidi testat̄ q̄ semē citri & radix tormētille & tyria
 ca obtinēt principatū. Octauū rēdiū ē sūere bis i die capa
 res cū aceto cōditas & hoc secūdū auicē. Nonū rēdiū quod
 cōuēit oibz aliis. re. & a nullo alio seperat̄ rēdio ē frequēter
 i die lauare manz cū aceto & aq̄ rosata ul cum aceto solo. &
 pān9 siue spōgia i eo madefactus i manu portet̄ & odorēt̄.
 Decimū rēdiū ē hoc q̄ Recipe uiolarū florū nenufaris ros.
 ru. ana. 3. ii. oīm sādaloꝝ ana. 3. i. cāfore. scrupulū. i. misceāt̄
 & cōq̄ssēt̄ & ponāt i syndōe & odorēt̄. Et si tēp9 ēet frigidū
 addatur lignialoes. 3. i. Nota etiā q̄ aq̄ rosata sumpta uel
 odorata frequenter ualet. quia refrigerat & cōfortat cor &
 spūalia mēbra. Vndecimū remediū ē sumere de lapide beza
 artico q̄a ual3 cōtra uenenū cū aliq̄ ex aqs iā dictis. Et nō no
 ceret si cornu unicornis mergeret̄ i istis aqs q̄n sumūt quia
 defēdit cor a uenēo & a fūis uenēosis. Duodecimū remediū
 ē si quolibz mane & sero capiat̄ un9 bol9 sequentis electua
 rii. & desuper bibat̄ modicū aque acetose cū pauco aceto.
 Recipe boli armenici. 3. vi. cinamomi electi. 3. ii. zuccari. lb. i
 fūdat̄ zuccaz cū aq̄ rosata ul acetose. ual3 mltū. Tridecimū
 remediū ē facere flebotomiā semel i mēse cū bono regimie
 cibi & pot9 & alioꝝ &c

Capitulum decimum qualiter sit succurrendum cum
 actu egrotant.

Iā actualiter aliq egrotēt deus subuēiat eis cu ina
 iextiabili medicīa Et nos faciam9 ea q̄ ī ratiōe stāt
 & ab actorib9 precipiūt. Febris aut pestilētia'is sic
 cognoscit. Calor enī aliqñ ē debilis & remiss9 exteriq. Et si
 sit pīgues nō uidēt habere calorē exteriq īteriq aut ē fortis
 Et uidēt eis q̄ ardēt īteriq Et assūt signa febris acute. scili
 cet siccitas oris & ligue & sitis fortis & difficultas hāelit9.
 dolor precordioꝝ circa cor aliqñ ī ācha aliqñ ī stōaco aliqñ
 ī pectore & sic de aliis. Adē fētor urīe egestionū & sudoris.
 & oīm egrediētū a corpore & hāelit9 Si ergo adē febris sic
 apostēate. priō fiat modica flebotōia de basilica. Dico mo
 dicū ut possit maior fieri flebotōia si apostema apparuerit
 & ifrigideī cor ex oī modo ifrigidatiōis. Sternat dom9 cū
 iūco salice et foliis cāne lauce portulace & similib9. Roreī
 dom9 cū aq̄ frigida & aceto. Et sēp odoret acetū cāforā aquā
 rosatā uī pomū supra dictū. Si ē cōstipatz fiat clistere leni
 tiuū qđ. Recipe malue bismalue mercurialis sicile brāceur
 sine ā. M. i. ordeī nō excorticatī cātabri ā. q. i. fiat decoctio
 ī q̄ dissoluāt cassie fistule mūdare thamarindoz ana. ūciā. i.
 electuarii d̄ succo ros 3. iii. olei uiolati. ūcias. ii. salis cōis. 3.
 iii. fiat clistere. Vel appōat de yerapigra & bñdicta si habz
 dolorem ī renib9 uel anchis prout uidebitur operanti. Et
 semper confortetur cor cum epithimate & cordialib9 ifri
 gidentib9. Si autem fuerit predicta febris cum apostema
 te. siue sit bubo uel antrax siue carbunculus. fiat flebot
 omia de eadē parte. Et si apostema sit sub assellis fiat flebo
 tomia de basilica in eiusdem partis. Si ī collo de cefalica
 eiusdem partis. ¶ Semper si hac febre debemus incipere
 ab euacuatione cum flebotomia. nisi aliquod particulare
 impediāt. ut est uirtutis debilitas uel īperfectio etatis &c

Et immediate debet uti confortatiuis cordis. Aliqui uo'ut
q' detur medicina laxatiua. que si detur sit multū debilis.
licet ē cassia fistula māna thamaridi uiole pruna reubarba
rum & similia. Non detur fortis medicina quia si materia
calida mala cerrupta & furiosa dirigeretur ad intestina
causaret fluxum uentris & mortem. Et quia ista egritudo
est subita & materia ī quietali deo subito remedia debem⁹
adhibere & multa. quoniam si unum non prodest singula
multa iuuabunt. Nec in tali egritudine expectet materie
digestio sed euacuetur materia furiosa. Ego autem non
multum uti r euacuatione nisi flebotomia. sed magis altera
tiuis & confortatiuis. Ista autem flebotomia fiat modera
ta usq; ad quinq; uel sex uncias uel magis uel minus
secundum q' uidebitur operanti. quia sanguis recōditur
pro thesauro nature put dicit auicē. Primo ergo fiat talis
potus. Recipe aque acetose lb. sēis aque endiuie aque rosarū
aque portulace ana quartum. i. succi malorum granatorum
muzorum uel acrium uncias. iiii. panis zuccari libra. i. cafore
3. ii. fiat iulep. Si non habes succum malorum granatorum
loco eius potest poni acetum. Aqua acetole ponitur quia
infrigidat & confortat. Aqua endiuie refrigerat epar. Aq̃
portulace refrigerat stomacum. Aqua rosarum confortat
cor & refrigerat. zuccarum redditur frigidum propter oīa
alia & cum hoc nutrit. Cāfora infrigidat & cum hoc prefer
uat a putrefactione ideo talis potus cōpetit. Detur secūdo
sirupus de ribes. sirupus acetosus. sirupus rosaceus sirup⁹
nenufaris. Tercio detur aqua acetole cum succo maligna
nati. uel cum aceto. uel fiat quarto talis sirupus. Recipe
succu buglosse succu pomorum rubeorum siue dulcium pur
gatorum ana quartum. i. succu acetole. libram semis. aque

14

rosate quartū .i. succi citri uel loco ei⁹ succi limōis uncia .i.
 & semis. florū nenufaris oīm sandalorū cāfore ana .3. semis
 aceti albi uncias .ii. panis zuccari librā .i. fiat sirupus. Succ⁹
 buglosse confortat & mūdificat cor. Quinto possūt dari
 lac acetosū & serū caprinū. si magnā sitim habeāt. Deī aq̃
 frigida fōrina quantū uno haustu possit trahere. quia ifri
 gidat multū. Et nō detur in parua quātitate quia inflāma
 ret. ut patet de fabro rorante carbones cū aqua. & sic aqua
 in parua quātitate est causa maioris inflāmationis. Tiriaca
 nō deī postq̃ actu egrotāt. quia nimis ē calida & auget fe
 brē. Nisi deī in parua quātitate cū succo limonū uel aceto
 sitate citri & similibus uel cū aqua acetose uel rosīs in aq̃
 modicū cāfore dissoluatur. Dentur cordialia frigida. Deī
 etiam electuarium supra dictum sine speciebus. uel fiat tale
 electuarium. Recipe pulueris triasandali pulueris diadraga
 genti fri. pulueris diapaoueris ana. 3. ii. conferue buglosse
 conferue rosīs. ana uncia. semis. semis acetose semis citri ul
 limonis ana. 3. i. pānorum auri octo panis zuccari lb. i. fiat
 mixtura ad modū zuccari rosīs. possūt addi. limatura auri
 & argenti perle safirus iacinthus smaragdus os de corde
 cerui rasura eboris coralli albi & rubei. been & similia cor
 dialia. Et quia cor semper debet defendi & confortari it⁹
 & extra prout dicit princeps aboali in quarto canonis.
 primo capitulo. Antiquissimi antiquorum &c. Ideo
 fiat tale epitbiā ad extra ut defendatur. quia magis iuu
 bitur cor quā aliud mēbrum. Recipe aque acetose lb. seis.
 aque rosīs aque ēdiuie aque mellisse ana quartū. i. omnium
 sandalorum rosīs rubearu n florū nenufaris semis lauce
 semis papaueris ana. uncia semis. aceti albi fortissimi q̃rtū
 i. misceantur & fiat empitbiā. ponatur supra regionem

cordis actu frigidū. Et qñ fuerit supcalefactū īmoueatur & aliud suppoat. Etiā ponat ī apostema & regiōez cordis ppe apostema tyriaca. Bonū autē esset si daret eis trociscq unq de cāfora cū aliquo de supradictis potibus.

Capitulū xi. q̄liter succurrēdū ē habita consideratione ad apostema.

ullatenus cordis confortatio negligēda est. immo premittenda intus & extra. Primo ergo consideratur apostema. & si inueniatur rubeum uel citrinū bonum est. Et si cito incipit crescere cum sua rubedine uel citrinitate bonū erit. Si autem apostema sit nigrum uel ad nigredinē declinē. nullus ex eo euadet. Et quia ista apostemata sunt pernitiōsa propter conuersionem materie eorum ad uenenosam substantiam necessario membrum corrumpit & eius substantiam alterat & colorem eius & addit qualitātē malā & itērfitiētē p arterias ad cor ut pōit auicē. fē. tertia q̄rti. ideo super apostēa debemus ponere at trahētia & poros aperiētia. Priō ergo fiat ēbrocatio cum decoctiōe camōille & aneti & spongia ibi madefacta calida de sup apponat & hoc fiat frequēter. Secundo gallū uiuus osculetur apostema cū culo eius & culus eius applicetur apostemati donec moriatur sincopizando super culū eius. Tercio limacie uiue desuper ponantur. Quarto ponantur super apostema sanguifuge uiue. deinde ponitur umentosa primo. deinde scarificetur locus apostematosus & iterum ponatur umentosa ut sanguis exeat & fumi uenenosi exinde ascēdentes retrocedant. Nunquam autē ponētur repercussiuā. quia iuuabūt fumum uenenosum ire ad cor. Nec ūtuosa ut axīgie & sisia salti ī prīcipio. quia clauderēt poros. ideo errāt q̄ supponūt oliū rosatū & acetū & oleū ontat iunt & bolum

armenicū & similia. Loco tamē defēſionis pnt pōi iter īgio
 nē cordis & apostema ut clauderēt poros & nō pmitterēt
 fūos uenenosos uenire ad cor. Sexto fiat tale ēplastrū scđm
 auicē. Recipe capilli ueneris xc̄tis artriplicis uolubilis mi
 noris radicū euiscī ana .M.ii. bulliāt īaq̄ & uino p̄ medium
 usq̄ ad cōsumptionē pistēi fortiter & addat mellis quod
 sufficit fiat ēplastrū addēdo gūmi pini puluerizati unciam
 i. Aliud ēplastrū. Recipe caricarū p̄guiū passularū mūda
 tar̄ ā ūcias. ii. salis n̄tri. 3. iii. mellis. ūciā. i. olei camōille qđ
 sufficit fiat ēplastrū. Aliud ēplastrū Recipe fermētū acre
 & fortiter pistēi & icorporei cū succo scabiose Aliud Reci
 pe uitellū oui & icorporei cū succo scabiose & sale. Ista en
 plastra debent fieri ī apostemate qđ nō rūpiť ī principio
 sicut ē atrax. Hic est notādū q̄ uolūtas auicē. & cōsiliū meū
 ē q̄ pforet apostēa āteq̄ fiat biuiū ī uenēositate. ideo uult
 q̄ in quarta die aperiatur cum rasorio uel flebotomo. Ego
 autē aliquando feci aperiiri ista apostemata. & nihil exibat
 nisi modicum de sanguine. In secunda uisitatione exibat
 uirus postea sanies. Nō ergo expectet perfecta maturatio
 immo cito perforetur. Et post apertionē ponatur desuper
 emplastrum partim maturatiuum & partim mūdificatiuū
 Aliqui autem extrahūt totaliter apostema capiēdo cum
 ferpicibus & incidendo. quod non approbo propter maxi
 mum dolorem ibi causatum aquo uirtutes prosternūtur.
 Secundo propter fluxum nimium sanguinis. ideo securior
 est modus predictus. Si autem fiat uesica uel carbuncu
 lus uel ignis persicus uel etiam antrax cum nimio dolore &
 modico tumore & cum nigredine & cōbustione & cito exā
 platur pomū siue malū granatum acetosū decoquatur sub
 calino uel in aceto & pistetur fortiter & desupra ponatur.

Secūdo uitellū ouī crudū cū sale. facit bene pro isto casu & aīe alteratiōez & post. Itē bruneta per se ualet multum. Aliqui tamē pīstāt ipsā inter duos lapides. Itē scabiosa ualet multū per modū predictū. Post ista dimittāt restaura toribus ut incarnentur. Aduertēdū q̄ iste egritudines sūt ita perniciose q̄ medici ut plurimū decipiūt. Nā uidēt bonā ypostasim ī urina & alia bona signa & tñ īfirmus moriī. Cuius ratio ē quia materia ē multū uenenola & odibilis natura dimittit eā & nō audet ipsā īuadere. sed potius se conuertit ad cibū & potū faciēdo bonā digestionē & ypostasim in urina. & sic pereūt patiētes. Secūdo querit̄ quare aliqui moriūt & aliq̄ nō. Dico q̄ cōsiderādo īferiōrē radicē. aliqua corpora sūt magis disposita ad recipiēdū talē corruptionē ut sūt corpora puerorū. Agētis enī actio ē in patiēte bene disposito secūdū aristotilē. q̄ntū enī ad radicē superiōrē. q̄a ista īfluētia magis respicit unū q̄ aliū. ut sātūrnus ōibz obēpreterq̄ suis scolaribz & hominibz sue cōplexiōis qbz non nocet & sūt mlti. Tercio q̄rit̄ q̄re magis ī uno loco q̄ ī alio Per iā dicta potes respōdere q̄ una & eadē īfluētia diutius respicit unū locū quā aliū. Quarto querit̄ quare sāguinem spuētes citiq̄ moriūt. & alios īfitiūt magis. ratio ē q̄a illd̄ spūtū sāguinis ē ppter apostema ruptū quod ē prope cor. & q̄a magis ē ppe cor ideo magis & citius īterficiūt. Quīto q̄rit̄ q̄re ista materia uenenola magis īnuadit cor q̄ cetera mēbra. Dico q̄ hoc facit a tota pprietate. q̄a uenenu a uirtute specifica petit cor. Vel dicēdū q̄ isti sumi ueneni sūt īuadūt oīa mēbra sed citius ledit cor. quia magis passibile & īdignationis nature. dieta istorū ē sicut dieta febricitatiū m acuta febre. det tñ eis cibis quē appetūt licz sit parū deterior. & sūt de eo parua q̄ntitas sed frequēter ut infra dicet̄

Capitulum xii. de dieta in epidimia

Ste autē egritudines sūt tm pnciose. q̄ spirit⁹ cor
dis & corporis magis resoluūt & dissoluūt. q̄ i ali q̄
alia febre. Et ideo nos idigem⁹ regimie regenerati
uo spūm. Secūdo idigem⁹ mūdificatione eoꝝ p expulsiōez
eoꝝ. Tercio idigem⁹ refrigeratiuis ratiōe febris. Spūs autē
īgenerāt cū bōis cibis facilis digestiōis. Mūdificatio spūz
sit cū cordialib⁹ prediātis. Infrigidatio febris fit per modū
prediātū ī cura & p cibos īfrigidātes. Prim⁹ cib⁹ est q̄ coq̄t
pulla uł pull⁹ plen⁹ acetosa agresta & portulaca cū croco &
deī brodiū & fiat colaticiū. Secūdo deī ordeatū & auēatum
cū lacte amigdaloz. Et de pulla pōt comedere extremitates
cū succo limōis citrāguli uł agresta. Tercio deī parue aues
bullite uł toste cū acetosa. Et cōfortet aliquñ cū bōis cibis
licz aliquāliter sit cōtrarii & uirtus cōfortet. Nā mlti illoꝝ
q̄ agunt uiriliter sup illud id est supra restaurationē casus
appetit⁹ & cōedūt uiolēt absoluūt & uiuūt. xba sūt auicē.
q̄rto candis capitulo primo. Deī poma pira & citōia cocta
sub prunis & lilia. possūt dari pedes mutōis cum aceto Si
uinū deī sit clax subtile odoriferū cū mltā aq̄ fōtia ad hoc
ut p ipsū restauret appetit⁹. Dicit magister bernard⁹ q̄ si
epidimici in una die scilicet prima possit sustinere fleboro
mā & clistere & sudorē euadūt. Machinēt ergo cibi diuersi
in q̄bz aliq̄liter īfirmus delectet ut ipse sit tāte obediētie
q̄ ui uel gratis sumat de illis. Et cibi eorum sēp tēdant ad
acetositatē & cy. Ille fabricator planetarū & cōstellationū &
īfluētiarū. & q̄ uētis & mari īperat. & cui oīa obediūt absq̄
mora. cōseruet nos a malitia aeris & īfluētie. ut post longa
tempora bono fine uitam terminemus.

Et sic est finis totius tractatus DEO GRATIAS:

